Úradný vestník
Európskej únie

SK
Séria C

C/2025/761

11.2.2025

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Potenciálne výzvy pre európsky jednotný trh vyplývajúce z budúceho rozširovania EÚ

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(C/2025/761)

Spravodajca: **Stojan ČUKANOV**

Poradkyňa	Véronique CHAPPELART
Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	18. 1. 2024
Právny základ	článok 52 ods. 2 rokovacieho poriadku
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	7. 11. 2024
Prijaté na plenárnom zasadnutí	4. 12. 2024
Plenárne zasadnutie č.	592
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	193/1/2

1. Závery a odporúčania

1.1. EHSV je presvedčený o tom, že rozširovanie EÚ je úspešným procesom, a víta dynamiku, ktorá sa vyvíja v nadväznosti na vyhlásenie, ktoré Rada urobila v Granade. Rozširovaniu sa nepripisuje rovnaká priorita v celej EÚ a v jednotlivých členských štátoch sa líšia názory na to, či sa má jednotný trh rozšíriť alebo prehĺbiť. Neúplnosť jednotného trhu spôsobila v rokoch 1993 až 2022 v Európe v porovnaní s USA o 50 % nižší rast HDP na obyvateľa, čo vyvoláva pocit naliehavosti a potreby rýchlych reforiem, najmä finančných služieb, energetiky, telekomunikácií a ochrany životného prostredia. Na členstvo sa musia pripraviť nielen kandidátske štáty, ale aj EÚ, ktorá musí urobiť potrebné regulačné zmeny ešte pred ich vstupom.

1.2. EHSV vyslovuje poľutovanie nad tým, že súčasná roztrieštenosť európskeho finančného trhu spôsobuje odlev kapitálu a predstavuje hrozbu pre európsku globálnu konkurencieschopnosť, ako aj jednu z veľkých prekážok financovania budúcich rozšírení. Kandidátske krajiny s približne 60 miliónmi obyvateľov (údaj z roku 2023) predstavujú významný potenciál z hľadiska investícií, hospodárskych príležitostí a pracovných miest. Navrhovaná „únia úspor a investícií“ by zmobilizovala súkromný kapitál, zlepšila konkurencieschopnosť Európy, podnietila rast, a zväčšila integračnú kapacitu. Rozšírenie zároveň predstavuje lepší prístup k dôležitým surovinám, a teda aj odolnejšiu a suverénnejšiu Európu.

1.3. Vzhľadom na rôznu úroveň prípravy jednotlivých kandidátskych krajín, pokiaľ ide o ich prispôsobenie pravidlám vnútorného trhu, a na vplyv rozšírenia na nové obchodné toky v miestnych hospodárstvach, EHSV konštatuje, že predchádzajúcim rozšírením sa vytvorila dynamika víťazov a porazených v dôsledku rozdielnych ekonomických príležitostí pre rôzne druhy podnikov v rozličných odvetviach. Preto naliehavo vyzýva Európsku komisiu a kandidátske krajiny, aby zohľadnili a snažili sa zvládnuť vplyv rozšírenia s cieľom zabrániť opätovnému vzniku rovnakej dynamiky a venovali osobitnú pozornosť malým a stredným podnikom v EÚ aj v kandidátskych krajinách s cieľom primerane rozložiť výhody. Pri otváraní trhov EÚ počas integračného procesu by kandidátske krajiny mali prísne dodržiavať normy EÚ, aby sa zabránilo vytváraniu potenciálnych nevýhod pre prevádzkovateľov z členských štátov EÚ.

1.4. Z predbežnej analýzy trhu týkajúcej sa presmerovania obchodných tokov medzi EÚ a kandidátskymi krajinami vyplýva, že ďalšie rozšírenie bude čistým prínosom pre vývozcov priemyselného tovaru a služieb z EÚ, zatiaľ čo dôjde k oslabeniu určitých odvetví nižšími výrobnými nákladmi v niektorých nových členských štátoch EÚ. Sociálna situácia sa v jednotlivých kandidátskych krajinách značne líši a tieto rozdiely by mohli v krátkodobom horizonte ovplyvniť pracovné podmienky a vyvolať nespokojnosť občanov. EHSV požaduje inkluzívne konzultácie venované náležitej kompenzácii potenciálnych sociálnych nákladov, pretože rozširovanie nie je len o zosúlaďovaní politík.

1.5. Ďalším dôležitým rozmerom sú existujúce dohody o voľnom obchode medzi kandidátskymi krajinami a tretími krajinami, ktoré môžu byť v niektorých prípadoch globálnymi konkurentmi EÚ, najmä pokiaľ ide o suroviny potrebné v špecifických odvetviach, ktoré v súčasnosti nie sú úplne integrované do jednotného trhu. EHSV zdôrazňuje, že EÚ potrebuje rýchle cielené opatrenia na odstránenie významných prekážok a uvoľnenie celého potenciálu finančného, telekomunikačného a energetického odvetvia, pretože tieto odvetvia sú vystavené rastúcemu tlaku veľkých nadnárodných konglomerátov a veľkých finančných trhov. Na zabezpečenie komplexného prístupu týkajúceho sa ochrany kritického priemyslu, infraštruktúry a technológií na jednotnom trhu EHSV odporúča zosúladenie s rámcom EÚ na preverovanie priamych zahraničných investícií [stanoveným podľa nariadenia (EÚ) 2019/452] v krajinách zapojených do procesu rozširovania.

1.6. EHSV sa domnieva, že rozšírenie by malo byť ústredným bodom diskusií o budúcom viacročnom finančnom rámci (VFR). V tejto súvislosti už boli zrealizované viaceré pozitívne iniciatívy, najmä pokiaľ ide o podporu reforiem, malo by sa však vynaložiť väčšie úsilie s cieľom zabezpečiť, aby sa finančnými nástrojmi EÚ v plnej miere podporoval predvstupový proces.

1.7. Rozširovanie je náročné. EHSV sa preto domnieva, že v kontexte súčasných výnimočných geopolitických okolností a zväčšujúcich sa výziev, akými sú klimatické zmeny, či energetická a environmentálna transformácia, sa musí nájsť nová dynamika tohto procesu. Skúsenosti z minulých kôl rozširovania ukázali, že na dosiahnutie zrýchlenej sociálno-ekonomickej konvergencie nepostačuje väčšia integrácia s jednotným trhom EÚ a cielená finančná podpora. Problém bezpečnosti a obrany od začiatku ruskej agresie voči Ukrajine treba riešiť komplexne a zohľadniť ho v politikách v oblasti energetiky, financií a kybernetickej bezpečnosti. Vzhľadom na vplyv na energetickú bezpečnosť, hospodársky rozvoj a politickú stabilitu hospodárstiev krajín západného Balkánu sa stalo naliehavou potrebou presadzovať zmenu prístupu k prípravám na vstup krajín západného Balkánu do EÚ, a to umožnením ich postupného zapojenia do jednotného trhu EÚ. EHSV sa domnieva, že takýto dynamickejší prístup bude mať politické prínosy a môže oživiť nadšenie pre proces, ktorý je dosť náročný z hľadiska časového plánu aj pokroku.

1.8. V neposlednom rade EHSV odporúča zapojiť do rozširovania občiansku spoločnosť čím sa prispeje k tomu, aby občania lepšie pochopili reformy potrebné na splnenie požiadaviek členstva v EÚ. Pomôže to zabezpečiť, aby sa integrácia do EÚ zakladala na skutočnej účasti občanov na verejnej diskusii. EHSV sa domnieva, že rozširovanie by malo byť neoddeliteľnou súčasťou európskych riešení globálnych problémov. Demokratizácia a právny štát sú nedotknuteľnými zásadami, rovnako ako prístup v procese rozširovania založený na zásluhách, ktorý neumožňuje žiadne skratky. V konečnom dôsledku však treba občanov na oboch stranách hranice ubezpečiť o potenciálnych hospodárskych prínosoch a potenciálnom zabezpečení prosperity pre ďalšiu generáciu Európanov.

1.9. Rozširovanie je dôležité nielen z geostrategického hľadiska, ale predstavuje aj nové obchodné príležitosti pre európske spoločnosti, väčší trh pre podniky a spotrebiteľov, ako aj lepší prístup k dôležitým surovinám, a tým aj odolnejšiu a suverénnejšiu Európu.

2. **Základné informácie**

2.1. Keď Jacques Delors položil základy jednotného trhu, pričom vychádzal zo štyroch slobôd (slobodný pohyb osôb a voľný obeh tovaru, služieb a kapitálu) a z teórií a zásad z 20. storočia, svet sa nachádzal v odlišnej geopolitickej a hospodárskej situácii. Rozširovanie EÚ ponúka príležitosť na ďalší rozvoj potenciálu jednotného trhu, najmä v nedostatočne využívanom sektore služieb.

2.2. Jednotný trh bol vytvorený na upevnenie európskej integrácie odstránením obchodných prekážok, zabezpečením spravodlivej hospodárskej súťaže, podporou vzájomnej spolupráce a solidarity členských štátov a zlepšením života občanov. Navyše sa vytvorili kohézne fondy na zaručenie rovnakého využívania trhových príležitostí všetkými regiónmi. Dobre fungujúci jednotný trh má zásadný význam na stimulovanie inovácií a väčšieho objemu investícií v Európe, financovanie sociálneho zabezpečenia a kvalitného vzdelávania a prijímanie ďalších klimatických opatrení.

2.3. Jednotný trh je dnes naďalej základným kameňom európskej integrácie a hodnôt, slúži ako katalyzátor rastu, prosperity a solidarity, podporuje ústrednú úlohu priemyselných odvetví a upevňuje sociálny dialóg pri dosahovaní cieľov emisnej neutrálnosti. Medzinárodná scéna sa však zásadne zmenila. Európa prichádza o svoje miesto vo svetovom poriadku a dramaticky stráca pôdu pod nohami, čo zdôrazňuje potrebu vyvinúť nový jednotný trh. Konkurencieschopnosť EÚ je oslabená a USA a Čína ju už v mnohých ukazovateľoch predbehli, práve keď sa prostredníctvom dekarbonizácie a digitálnej transformácie pripravovala na cestu k ďalšej ére prosperity.

2.4. Vzhľadom na perspektívne budúce rozšírenie EÚ je okrem toho v záujme zvýšenia produktivity potrebné aktualizovať základné prvky jednotného trhu a zosúladiť ich s jeho novou úlohou vo svete, ktorý prechádza štrukturálnymi zmenami.

2.5. Na zabezpečenie dôveryhodného prístupového procesu je potrebné, aby organizovaná občianska spoločnosť zohrávala zmysluplnú úlohu, čo EHSV priamo podporil svojou iniciatívou „členovia z kandidátskych krajín“ ([1]).

2.6. Ako EHSV už uviedol v predchádzajúcom stanovisku, domnieva sa, že na dosiahnutie hospodárskeho rastu a vytvorenie pracovných miest na západnom Balkáne sú nevyhnutné investície do sociálnej, hospodárskej a územnej súdržnosti ([2]). EHSV zároveň odporúča stanoviť sociálne a rozvojové ukazovatele výsledkov pre všetky opatrenia zahrnuté v programoch reforiem.

3. **Všeobecné pripomienky**

3.1. ***Je rozšírenie EÚ geostrategickým imperatívom?***

3.1.1. Invázia na Ukrajinu v roku 2022 zásadne zmenila strategickú mapu kontinentu. V súčasnosti sa ním tiahne hrubá deliaca čiara, vplyvom ktorej sa však opätovne aktivoval prístupový proces šiestich krajín západného Balkánu, ktoré v súčasnosti čakajú na vstup do EÚ. Znamená to, že EÚ sa teraz musí pripraviť na vstup až deviatich nových členov vrátane Gruzínska.

3.1.2. Okrem toho je tu nevyriešená otázka Turecka. Hoci je stále kandidátskou krajinou, jeho prístupové rokovania s EÚ zostávajú naďalej zmrazené a jeho vstup do EÚ nie je v súčasnosti predmetom politických diskusií.

3.2. ***Politické a inštitucionálne aspekty***

3.2.1. Väčší počet členských štátov ovplyvní vzťahy, ktoré sú základom rozhodovania v EÚ – medzi EÚ a jej členskými štátmi, medzi väčšími a menšími krajinami a medzi inštitúciami EÚ.

3.2.2. Rozšírenie EÚ s najväčšou pravdepodobnosťou ovplyvní jej inštitucionálny rámec a vyvolá zmeny v politickej dynamike.

3.2.3. Výhody práva veta sa budú musieť politicky zvážiť v porovnaní so schopnosťou EÚ rozhodovať a uznášať sa kvalifikovanou väčšinou.

3.2.4. EHSV je presvedčený o tom, že členské štáty musia zvážiť, ako zostane EÚ s ďalšími deviatimi členmi funkčná, a ak funkčná zostať nemôže, aké reformy budú potrebné.

3.2.5. Budúcim rozšíreniam sa môže prispôsobiť Lisabonská zmluva. Na zníženie počtu komisárov na dve tretiny počtu členských štátov nie je potrebná žiadna nová zmluva, ak o tom jednomyseľne rozhodne Európska rada. Určité práva veta v Rade možno zrušiť premosťovacími doložkami, ktoré umožňujú prechod od jednomyseľnosti ku kvalifikovanej väčšine v Rade zjednodušeným postupom na zmenu zmluvy. Okrem toho sa v článku 48 ods. 7 Zmluvy o EÚ stanovuje všeobecná premosťovacia doložka, ktorá na základe článku 31 ods. 3 Zmluvy o EÚ umožňuje zrušiť niektoré práva veta, napríklad v rozhodovaní o zahraničnej a bezpečnostnej politike.

([1]) Vytváranie podmienok na vstup krajín západného Balkánu do EÚ.
([2]) Nový plán rastu a Nástroj na podporu reforiem a rastu pre západný Balkán.

3.2.6. Okrem spôsobov hlasovania umožňujú zmluvy členským štátom, aby sa integrovali rôznou rýchlosťou, od zintenzívnenej spolupráce (ktorá je možná v oblastiach spoločnej právomoci, ako je to v prípade Európskej prokuratúry) až po doložky o účasti a neúčasti, ak sa tak stanovuje v zmluvách.

3.2.7. Pokiaľ ide o Európsky parlament, 31 zo 73 pôvodných kresiel Spojeného kráľovstva zostalo voľných pre budúce rozšírenie a/alebo nadnárodné kandidátske listiny. Tieto kreslá by postačovali pre niekoľko menších kandidátskych krajín, nie však pre Ukrajinu, ktorá by mala počet poslancov porovnateľný s Poľskom (52) alebo so Španielskom (59). Aj v tomto prípade sa však EHSV domnieva, že riešenia možno nájsť v Lisabonskej zmluve.

3.2.8. Možno uvažovať o obmedzených zmenách zmluvy, ktorých cieľom bude zachovať schopnosť EÚ chrániť po rozšírení svoje hodnoty a záujmy. EHSV poukazuje na to, že počas krízy eura boli zjednodušeným postupom prijaté a ratifikované čiastočné zmeny zmluvy. Tento príklad dáva potenciálny priestor na prípadné dôležité prehodnotenie niektorých politík.

3.3. *Výzva na úplné dodržiavanie kodanských kritérií*

3.3.1. Od roku 1997 je podmienkou zmluvy na úspešný vstup do EÚ rešpektovanie hodnôt, na ktorých je EÚ založená a ktorými sú sloboda, demokracia, rešpektovanie ľudských práv, úcta k ľudskej dôstojnosti, základné slobody a právny štát.

3.3.2. Prvé z kodanských kritérií zaväzovalo doterajších kandidátov, aby pred vstupom do EÚ zreformovali svoje súdnictvo, prepracovali ústavu a prijali právne predpisy na boj proti korupcii a organizovanej trestnej činnosti.

3.3.3. EHSV však konštatuje, že tieto kritériá nie sú zárukou zvládnutia výziev pre demokraciu a právny štát v budúcnosti. Hoci novšie (ale obmedzené) prepojenie medzi financovaním EÚ a dodržiavaním zásad právneho štátu zväčšuje vplyv EÚ, EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že naďalej dochádza k porušovaniu nezávislosti súdnictva a médií. Ako preukázali laureáti Nobelovej ceny za rok 2024 udelenej za výsledky v ekonomických vedách Daron Acemoglu, Simon Johnson a James Robinson, „spoločnosti so zlým právnym štátom a inštitúciami vykorisťujúcimi obyvateľstvo nevytvárajú rast, ani sa nemenia k lepšiemu“.

3.4. *Revidovaná metodika založená na skúsenostiach z predchádzajúcich rozšírení*

3.4.1. EÚ sa z predchádzajúcich rozšírení poučila a zdokonalila svoju politiku rozširovania používaním revidovanej metodiky rozširovania z roku 2020, ktorá kandidátskym krajinám a potenciálnym kandidátom ponúka lepšie možnosti postupnej integrácie do vybraných politík EÚ (ešte pred ich vstupom do EÚ), a to tak, že vopred získajú určité výhody a povinnosti vyplývajúce z členstva v EÚ.

3.4.2. Skúsenosti z minulých kôl rozširovania ukázali, že na dosiahnutie zrýchlenej sociálno-ekonomickej konvergencie nepostačuje väčšia integrácia s jednotným trhom EÚ a cielená finančná podpora. Na zabezpečenie úspechu rozšírenia je potrebné vypracovať viac komplexných reforiem, aby sa hospodárstva kandidátskych krajín dokázali vyrovnať s konkurenčným tlakom jednotného trhu a vybudovať konkurencieschopné a udržateľné podniky, ktoré by prilákali súkromné investície.

3.4.3. EHSV sa domnieva, že akýkoľvek rozvoj jednotného trhu musí zahŕňať skutočný sociálny rozmer, ktorým sa zabezpečí sociálna spravodlivosť a súdržnosť. Hoci je jednotný trh výraznou hnacou silou rastu a prosperity, zároveň môže byť aj zdrojom nerovnosti a chudoby, ak jeho výhody nemajú všeobecnú podporu alebo, čo je ešte horšie, ak vedú k pretekom o dosiahnutie najnižšej úrovne sociálnych noriem. Výrazný sociálny rozmer na jednotnom trhu EÚ podporí inkluzívnu prosperitu, zabezpečí spravodlivé príležitosti, práva pracovníkov a sociálnu ochranu, a zároveň prispeje k rastu.

3.4.4. EHSV sa domnieva, že revidovaná metodika by sa mala zakladať na zásluhách a byť reverzibilná v súlade so závermi Európskej rady z jej zasadnutia 23. a 24. júna 2022. Možnosti spojené s postupnou integráciou by sa mali využiť, pričom konečným cieľom zostane členstvo v EÚ.

3.4.5. Mnohé kandidátske krajiny sú preto už zapojené do príslušných programov vnútorného trhu EÚ, čo im poskytuje podobné možnosti ako členským štátom EÚ.

3.4.6. EHSV sa domnieva, že úspešné rozšírenie si bude vyžadovať aj to, aby EÚ a kandidátske krajiny účinne informovali svojich obyvateľov o prístupovom procese a viedli s nimi konštruktívne diskusie o strategickom význame a výhodách vstupu do EÚ.

3.4.7. Kandidátske krajiny sa často ako pozorovatelia už zúčastňujú na prípravách právnych predpisov a politík EÚ. EHSV je hrdý na to, že sa môže aktívne podieľať na tejto novej metodike. Ich účasť na práci niektorých decentralizovaných agentúr EÚ má za cieľ integrovať v ranom štádiu normy EÚ do ich systémov.

3.4.8. EHSV je tiež presvedčený o tom, že podmienkou vstupu Srbska a Kosova do EÚ by mala byť normalizácia ich vzťahov ([3]).

4. **Konkrétne pripomienky**

4.1. ***Diferencovaný/postupný prístup***

4.1.1. Nástroje a rámec, ktorými sa riadia vzťahy EÚ s kandidátskymi krajinami [ako je dohoda o stabilizácii a pridružení s krajinami západného Balkánu a dohody o pridružení a súvisiace prehĺbené a komplexné zóny voľného obchodu (DCFTA) s Ukrajinou, Moldavskom a Gruzínskom], už poskytujú významné možnosti, ako zabezpečiť postupný prechod k členstvu v EÚ vrátane postupnej integrácie do konkrétnych oblastí jednotného trhu.

4.1.2. Cez včasné a postupné sprístupnenie jednotného trhu získajú hospodárske subjekty kandidátskych krajín možnosť ďalej sa integrovať do európskych hodnotových reťazcov. Na tento účel by sa mohli vytvoriť strategické partnerstvá v priemyselných odvetviach spoločného záujmu (napr. odvetvie ťažby surovín, výroby akumulátorov, cestovný ruch, obehové hospodárstvo, strojárstvo).

4.1.3. Ústredným prvkom vstupu každej krajiny do EÚ je prevzatie právnych predpisov regulujúcich jednotný trh. EHSV sa domnieva, že to vyvoláva otázku, ako ďalej postupne sprístupňovať určitej krajine jednotný trhu pred jej vstupom do EÚ z hľadiska určenia podmienok a cieľových oblastí.

4.1.4. Na zabezpečenie účinného uplatňovania tohto prístupu by sa krajiny západného Balkánu mali dohodnúť na automatickom rozšírení pravidiel EÚ v konkrétnej oblasti v rámci spoločného regionálneho trhu, keď konkrétna krajina dosiahne a potvrdí zosúladenie s EÚ. Týmto strategickým krokom by sa v danom regióne odstránila potreba ďalšieho sprostredkovateľského postupu pre tie isté pravidlá, čím by sa zabezpečil nielen proaktívny prístup, ktorý by obmedzil nadbytočnosť, ale zaručilo by sa aj úspešnejšie uplatňovanie procesov spoločného regionálneho trhu a jednotného trhu EÚ.

4.1.5. EHSV sa domnieva, že inštitúcie EÚ budú musieť rozhodnúť, či by postupné umožnenie prístupu k zlepšenej integrácii vnútorného trhu viedlo k priamej vymáhateľnosti práv a povinností v právnom poriadku EÚ a kandidátskych krajín.

4.1.6. EHSV si nie je istý tým, aké záruky sa budú požadovať, pokiaľ ide o jednotný výklad, uplatňovanie a presadzovanie právnych predpisov EÚ, a aké bude mať EÚ možnosti reagovať, pokiaľ si kandidátska krajina nesplní svoje povinnosti. Ide o sivú zónu, ktorá by sa mala veľmi starostlivo preskúmať. Týka sa právnej istoty a dôvery podnikateľov.

4.1.7. Dohody o pridružení sú doplnené ďalšími iniciatívami.

— Cieľom prioritného akčného plánu v rámci prehĺbenej a komplexnej zóny voľného obchodu s Ukrajinou (DCFTA) je poskytnúť tejto krajine prístup do niektorých oblastí jednotného trhu ešte pred jej vstupom do EÚ tým, že sa začlení do režimu EÚ, v ktorom sa uplatňuje roaming za domáce ceny, prípravou na prístup k jednotnej oblasti platieb v eurách v súlade s príslušnými postupmi a požiadavkami a umožnením voľného obehu určitých priemyselných výrobkov. Podobný plán existuje aj v prípade Moldavska a ďalší sa pripravuje pre Gruzínsko.

([3]) Medzinárodný súdny dvor rozhodol, že jednostranným vyhlásením nezávislosti Kosova 17. februára 2008 „nebolo porušené medzinárodné právo“.

— Vplyvom plánu rastu pre západný Balkán sú krajiny tohto regiónu stimulované k tomu, aby sa pripravili na členstvo v EÚ a urýchlili potrebné sociálno-ekonomické a základné reformy, a to najmä tak, že sa im poskytnú niektoré výhody spojené s prístupom na jednotný trh. Táto iniciatíva sa realizuje súbežne so Západobalkánskym spoločným regionálnym trhom, ktorý sa riadi pravidlami a normami EÚ a ktorého cieľom je zabezpečiť hospodársku integráciu regiónu.

— Táto postupná integrácia sa finančne podporuje aj z navrhovaného Nástroja na podporu reforiem a rastu pre západný Balkán, Nástroja pre Ukrajinu a balíka podpory EÚ pre Moldavsko.

— Jedným z cieľov nového plánu rastu a nového nástroja je urýchliť regionálnu hospodársku integráciu ako odrazový mostík pre hospodárstva krajín západného Balkánu na lepšiu integráciu do európskych hodnotových reťazcov a zlepšenie ich konkurencieschopnosti, čo im následne pomôže začleniť sa bez problémov do jednotného trhu EÚ.

— Intenzívnejšia hospodárska spolupráca a obchod v regióne založené na normách EÚ uvoľnia nevyužitý hospodársky potenciál regiónu, zväčšia konkurencieschopnosť podnikov vďaka podpore cezhraničných výrobných reťazcov a využívaniu regionálnych komparatívnych výhod, prispejú k vytvoreniu nových pracovných miest, prinesú výhody pre spotrebiteľov a prilákajú investorov, ktorí budú profitovať z väčšieho trhu.

4.1.8. EHSV víta skutočnosť, že včasné a postupné sprístupnenie jednotného trhu zároveň umožní hospodárskym subjektom, sociálnym partnerom a občianskej spoločnosti v kandidátskych krajinách výraznejšie sa integrovať do európskych hodnotových reťazcov. V záujme väčšej efektívnosti by sa však mali v rámci priemyselných odvetví spoločného záujmu vytvoriť strategické partnerstvá.

4.2. ***Potreba prepracovať súčasné nástroje vonkajšej a technickej pomoci***

4.2.1. EHSV sa domnieva, že kondicionalita *ex ante* znamená nový prístup k rozširovaniu, ktorý si bude vyžadovať nový nástroj, odlišný od nástrojov vonkajšej a technickej pomoci, ktoré sú v súčasnosti k dispozícii. Táto metodika však nie je realizovateľná v rámci existujúceho Nástroja predvstupovej pomoci (IPA III).

4.2.2. Nový nástroj vonkajšej a technickej pomoci by mal posilniť súčasnú finančnú pomoc z nástroja IPA III s programami spolupráce Interreg politiky súdržnosti EÚ a mal by zahŕňať krajiny západného Balkánu. EHSV zdôrazňuje význam postupného zosúlaďovania podpory pre kandidátske krajiny s finančnými nástrojmi členských štátov na bezproblémový prechod na členstvo.

4.2.3. Nový Nástroj na podporu reforiem a rastu pre západný Balkán má podporiť vykonávanie nového plánu rastu a jeho štyroch pilierov výrazne zvýšenou finančnou pomocou. EHSV víta skutočnosť, že platby budú podliehať prísnym podmienkam, pokiaľ ide o kľúčové reformy, ako sa to uvádza v programe reforiem.

4.2.4. Navrhovaný nástroj by sa vzťahoval na roky 2024 – 2027. Poskytovala by sa ním finančná podpora vo forme pôžičiek (až do výšky 4 miliárd EUR), nenávratnej podpory (až do výšky 2 miliárd EUR) a priamych platieb do národných rozpočtov alebo kapitálového investičného financovania z Investičného rámca pre západný Balkán.

4.2.5. Finančný vplyv nástroja v kombinácii s finančnými prostriedkami, ktoré sú ešte k dispozícii v rámci nástroja IPA III na zvyšok VFR na roky 2021 – 2027, má krajinám západného Balkánu poskytnúť rovnakú intenzitu pomoci na obyvateľa, ako je priemerná intenzita politiky súdržnosti v EÚ.

4.2.6. Týmto bezprecedentným zvýšením rozpočtu by sa mali uspokojiť požiadavky krajín tohto regiónu týkajúce sa podpory sociálno-ekonomickej konvergencie a mal by sa zdôrazniť odkaz, že výhody väčšej integrácie s EÚ možno využiť ešte pred vstupom do nej.

V Bruseli 4. decembra 2024

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE